ВИДАВНИЦТВО ПОЛЇТИЧНОГО ТОВ. „РУСКА РАДА“.

Ч. 2.

ПРО НОВИЙ ВИБОРЧИЙ ЗАКОН ДО СОЙМУ

написав

Гриць Герасимович.

Цїна 50 сотиків.

Чернівцї, 1910.
Накладом полїтичного Товариства „Руска Рада“.
З друкарнї тов. „Руска Рада“, під зарядом Івана Захарка.

ПОЛЇТИЧНЕ ТОВАРИСТВО
„РУСКА РАДА“

видало і поручає всїм сьвідомим Русинам на Буковинї ось які книжки:

1. **Громадский устав і новий виборчий закон для громад;**
2. **Про новий виборчий закон до сойму.**

За першу книжку платять члени „Рускої Ради“ 1 корону а не члени „Рускої Ради“ 1 К 25 с. За другу книжку платять члени „Рускої Ради“ 40 сот., а не члени „Р. Ради“ 50 с.

Дальші корисні і цїкаві для народу книжки про полїтику і про закони вийдуть небавом.

Замовляти сї книжки найвигіднїйше в Народнїй канцеляриї „Рускої Ради“ в Чернївцях, улиця Паньска, число 33.

ВИДАВНИЦТВО ПОЛЇТИЧНОГО ТОВ. „РУСКА РАДА“.

Ч. 2.

ПРО НОВИЙ ВИБОРЧИЙ ЗАКОН ДО СОЙМУ

написав

Гриць Герасимович.

Чернівцї, 1910.
Накладом полїтичного Товариства „Руска Рада“.
З друкарнї тов. „Руска Рада“, під зарядом Івана Захарка.

Вступ.

Новий виборчий закон до сойму краєвого дістав вже цісарску санкцію (потверджене). Такого права, яке належало-би ся нашому народови по єго чисельности, сей закон ще не дає нам. Таку силу в соймі, яка належить ся нашому народови, найчисленнійшому на Буковинї, дасть нам аж справедливе загальне і рівне виборче право до сойму.

Та всеж таки і сей новий виборчий закон є великим кроком наперед; бо сим законом зменьшила ся сила панів, які до тепер майже самі господарили в краю, тай зменьшила ся сила Волохів а збільшила ся сила робучого народу, головно мужиків, отже сила нашого україньско-руского народу.

Тай ще одну велику користь приносить нам новий закон. До тепер вибирали в однім виборчім окрузї всякі нациї одного посла. Через то вмішували ся в наші вибори дуже часто наші вороги, киринили нам при виборах, розпивали та підкуплювали виборців. Від тепер кожда на-

ція буде вибирати окремо свого посла. Від тепер наш україньско-руский нарід буде сам рішати про вибір своїх послів.

Але тим більша задача чекає нас тепер. Сойм новий має рішати про цілу краєву господарку, має ухвалювати важні закони краєві, має справедливо розложити податки краєві. Тому треба, щоби наш нарід вислав до сойму таких заступників, які уміли-би постояти за справи народу. До того треба нам сильної орґанїзації та богато аґітацийної праці.

Щоби наші люде знали, як до виборів забирати ся, як поступати, то мусять знати новий виборчий закон. Наші люде мусять знати, як можна використати постанови сего закона, щоби вороги не підійшли нас штучками та підступом, та щоби ми місто заступників не вибрали ворогів, які цурають ся нашої народности.

Цїлию сеї книжки пояснити ті постанови виборчого закону, які конче треба знати нашим виборцям.

I. Склад нового сойму.

В соймі засїдають 63 члени а то:

Православний митрополїт, ректор унї-верситету (директор найвисшої школи) і **61** вибраних послів. Сих 61 послів вибирають:

I. з великої посїлости	гр. прав. консисторія .	1	посла
	рускі панотцї	**1**	„
	волоскі панотцї	1	„
	волоскі дїдичі	4	послів
	польскі дїдичі	4	„
	решта дїдичів (Жиди) .	2	„
	разом . .	**13**	послів

II. з палати торговельної 2 послів

III. з громадскої кляси	**руска курія**	**10**	послів
	волоска курія	10	„
	нїмецка курія (з Жидами):	7	„
	польска курія	1	посла
	разом . .	**28**	послів
IV. з загальної кляси	**руска курія**	**6**	послів
	волоска курія	6	„
	нїмецка курія (з Жидами).	5	„
	польска курія	1	посла
	разом . .	**18**	послів

Послів вибирає ся на шість лїт.

Громадска і загальна кляса вибирають послів в осібних національних куріях. Як в якім виборчім окрузї проживають і Ру-сини і Румуни і Жиди або Нїмцї, то вони

не будуть всї разом вибирати одного посла, а поспису є ся осібно виборцїв руских осібно румуньских а осібно жидівских (німецких) і кожда нація буде вибирати свого посл а окремо.

II. Виборчі округи.

А) Громадска кляса.

В громадскій клясї вибирають Русини 10 послів в слїдуючих 10 виборчих округах:

1. Головне місто Чернівцї з передмістями та міста: Радівцї, Сучава, Серет, Сторожинець, Кіцмань і Вижниця з головним місцем вибору в Чернівцях.

2. Судові повіти: Серет, Сучава, Радівцї, Солька і Ґурагумора (з виключенєм міст Серет, Сучава і Радівцї) з головним місцем вибору в Серетї.

3. Судовий повіт черновецкий (без міста Чернівцїв) і судовий повіт Бояни; головне місце вибору Чернівцї.

4. Судовий повіт садаґурский з головним місцем вибору в Садаґурі.

5. Судовий повіт заставнецкий без громад Борівцї і Киселїв з головним місцем вибору в Заставнї.

6. Судовий повіт кіцманецкий (але вже без міста Кіцмань) та громади заставнецкого повіту Борівцї і Киселїв.

7. Судові повіти станівский і сторожинецкий (без міста Сторожинець) з головним місцем вибору в Станівцях.

8. Судовий повіт вашківский та громади Бергомет н. С., Мігова, Меґа, Лукавець н. С., Багна, Чорногузи, Міліїв і Іспас з повіту вижницкого, — з головним місцем вибору в Вашківцях.

9. Судовий повіт вижницкий (без міста Вижниця і без громад, які приділені до 8 виборчого округа) та судовий повіт путилівский з — головним місцем вибору в Вижници.

10. Судові повіти Селєтин, Стульпікани, Кімполюнґ і Дорна Ватра — з головним місцем вибору в Селєтині.

Б) Загальна кляса

має 6 руских виборчих округів:

1. Місто Чернівці з передмістями та міста: Радівці, Сучава, Серет, Сторожинець, Кіцмань і Вижниця — з головним місцем вибору в Чернівцях.

2. Судові повіти Сучава, Серет, Радівці, Солька, Ґурагумора, Чернівці і Боян без міста Чернівці, Сучава, Серет і Радівці; головне місце вибору в Чернівцях.

3. Судовий повіт заставнецкий без громад Борівці і Киселів з головним місцем вибору в Заставні.

4. Судові повіти садаґурский і кіцманьский без міста Кіцмань а з громадами Борівці і Киселів заставнецкого повіту; головне місце вибору Кіцмань.

5. Судові повіти станівский, сторожинецкий і вашківский з виключенєм міста

Сторожинець а за те з громадами: Бергомет н. С., Мігова, Меґа, Лукавець н. С., Багна, Чорногузи, Міліїв і Іспас вижницкого повіту; головне місце вибору Вашківці.

6. Судові повіти: Вижниця, Путилів, Селєтин, Стульпікани, Кімполюнґ і Дорна Ватра, без міста Вижниця та без громад вижницкого повіту, які приділені до пятого виборчого округа; головне місце вибору Вижниця.

Очевидно належать до сих виборчих округів лиш Русини означених повітів та громад. Другі нації, які жиють в тих повітах належать до своїх виборчих округів.

III. Хто має право голосувати на посла до сойму?

А) В громадскій клясі має право голосувати кождий мущина, який є членом громади, має скінчених 24 літ і після закону громадского має право вибирати при громадских виборах в I. або II. клясі або той, що вибирає в III. клясі але платить 2 К податку на рік.

Співвластителі (коли пр. ґрунт не поділений) мають лиш тоді право голосованя, коли на їх часть припадає 2 К податку на рік.

Б) В загальній клясі може голосувати кождий повнолітний мущина в тій громаді, де він що найменьше від пів року мешкає. — В загальній клясі голо-

сують всї — без ріжницї чи вони голосують в дїдичівскій або громадскій клясї, чи нї (§§. 19., 20.).

Инакше має ся справа в громадскій клясї. Тут можуть голосувати лиш ті, які належать до громадскої кляси. Дїдичі а так само священники не мають права голосувати в громадскій клясї. Вони належать до своєї виборчої кляси (§ 20.).

Буває так, що оден виборець платить в двох або більше громадах податки. Такий виборець може лиш в тій громадї голосувати, де він жиє, або де він платить найбільше податку.

Так само не може оден виборець голосувати в двох національних куриях.

Доси говорило ся, хто має право голосованя в громадскій та загальній клясї; але є такі особи, які **виїмково не мають права голосованя,** а іменно:

1. всї що стоять під батьківскою властию, під опікою або кураделею;

2. ті, котрих громада утримує з ласки, або котрі удержують ся з иньших публичних фондів для убогих або удержувались так в попереднім роцї перед виборами;*)

3. ті, котрих майно виставлене на ліцітацію;

4. особи засуджені на кару через суд.

---

*) Не можна сюда зачислювати тих людий які дістають: запомоги з каси хорих, ренти з обезпечень на випадок старости або калїцтва, яким признано безплатне поміщенє в шпиталях, увільненє від шкільної оплати, стипендії або запомоги в надзвичайних випадках (огонь, град, повінь і т. п.).

Тут треба уважати, що право голосованя тратить ся лише через засуд карний в суді. Кара наложена через несудові власти не відбирає нікому права голосованя.

Але і не кождий засуд судовий потягає за собою втрату права голосованя.

Не має права голосованя той:

а) хто засуджений за лихву, за ударемненє еґзекуції, за дезерцию від військової служби, хто окалічує себе, щоби зробити ся нездатним до війска, та взагалі за військові шахрайства;

б) хто засуджений за який небудь злочин т. є. хто засуджений судом краєвим або окружним на кримінал;

в) вкінци той тратить право голосованя, кого засудить суд повітовий, але тілько за крадіж, за спроневіренє, за участь в крадежи, за ошуканьство, за наклонюванє до розпусти (райфурство) а вкінци за жебрацтво і за волокитство.

Хто караний судом повітовим за иньші провини, як н. пр. за бійку або образу гонору, той не тратить права голосованя.

Утрата права голосованя наслідком судового засуду не завсїгди розтягаєсь на однаковий протяг часу:

а) Як хто засуджений за злочин, поповнений не для своєї власної користи, але для справи загальної, той тратить право голосованя лише на так довго, як довго відсиджує кару. До таких

злочинів зачислює ся: зраду державну, забуренє публичного спокою, бунт, розрух, насильний опір власти з причин політичних, поєдинок, убійство або тяжке ушкодженє тїла спричинене більшим числом людий, де не можна ствердити, чи як раз з руки засудженого походив удар.

б) Як хто засуджений на крімінал на пять або більше лїт, — то не має права голосувати ще через десять літ по скінченю кари.

в) Як хто засуджений на кримінал — на меньше як пять лїт, то не має права голосувати ще через пять лїт по відсидженю кари.

г) Вкінци як хто засуджений за иньші учинки, нїж тут вичислено (т. є. за провину або переступство) на арешт, то той не має права голосувати через три роки по відбутю кари.

Так само тратить право виборче на три роки, кого засуджено на основі нового закону для свободи виборів. Сей закон постановляє, що має бути караний арештом кождий, хто підкуплює виборців, грозить їм, або робить перешкоду в голосо ваню, або взагалї хто фалшує вибори.

Дальше не мають права голосувати:

5. Особи, котрі стоять під поліцийним дозором, або віддані до домів примусової працї, а то ще через три роки від хвилї,

як скінчив ся поліцийний надзір або як їх випущено з домів примусової праці;

6. Ті котрим суд відобрав власть вітцівску над їх власними дітьми, на так довго, доки їх діти є під чужою опікою, а в кождім випадку найменьше через три роки від часу, як їм суд відобрав власть над дітьми;

7. Ті, котрі на підставі закону карного, або закону з 19. липня 1877. р., або законів які пізнійше будуть заведені, були більше як два рази карані арештом за пяньсто, тратять право голосованя на три роки від часу відсидженя кари.

Вкінци не мають права голосованя:

8. Всї вояки в чинній службі і жандарми. Однак мають право бути вибраними ті, що лиш покликані до вправ військових (§ 22.).

Хто може бути вибраний на посла?

Кождий мущина, що має 30 літ і австрийске горожаньство та має право вибирати в якій небудь клясї виборчій (§. 21.).

IV. Розписанє виборів.

Вибори розписує краєве правительство. Се розписанє виборів має бути оголошене в урядовій часописи, а крім того має бути розліплене в кождій громадї на видних місцях (§. 25.). Порядок виборів є такий, що наперед вибирає загальна кляса своїх послів, за нею пізнійше громадска кляса, а аж на-

конець вибирають між собою дідичі і пан-отції своїх послів (§. 26.).

Закон постановляє, що від хвилї розписаня виборів можуть виборцї сходити ся на наради та на віча і не потребують на се позволеня полїтичної власти.

Сю постанову треба використати на аґітацію та на обдуманє способу, як би найліпше перепровадити вибори. Треба добре пильнувати справи, щоби вибори вийшли для нас як найкориснїйше. А передовсїм треба звернути бачну увагу на

V. Виборчі лїсти.

Начальник громади має для своєї громади зладити виборчі лїсти. В такій виборчій лїстї мають бути списані всї виборцї, що належать до одної нації та вибирають в одній і тій самій клясї.

Коли громада дуже велика (пр. міста) то староство може (щоби вибір йшов скорше), назначити кілька місць вибору. Тогди має списати ся на окремі лїсти тих виборцїв, що мають голосувати в однім місци вибору.

Кожда виборча кляса і кожда нація має свою осібну лїсту. Є громади, в яких жиють люди, котрих не можна зачислити анї до Русинів, анї до Румунів, анї до Нїмцїв або Поляків. В такім

разї постановляє закон, щоби Мадярів причислювати до румуньскої куриї, Липованів до рускої а иньші народности до тої куриї, яка становить більшість в громадї. Так наприклад будуть в Лужанах записані Чехи в рускій лїстї.

Спис виборців має бути уложений в порядку після азбуки, а при кождій особі має бути написане під яким нумером дому мешкає.

Начальник громади має виготовлені виборчі лїсти виложити до публичного перегляду в громадї і рівночасно оголосити, що лїсти виборчі лежать через 14 днів в урядї громадскім і що в тих 14 днях може їх кождий в означених годинах переглядати. В протягу 14 днів, рахованих від дня оголошеня вільно против тої лїсти вносити реклямациї. В громадах, що має більше як 5000 мешканців мають бути лїсти виложені що найменьше 8 годин денно, в меньших громадах 4 годин денно.

Крім того може кождий за відповідною заплатою дістати відпис лїст. Відпис можна дістати аж тодї, коли оголошено, що лїсти виложено до публичного перегляду але треба вже наперед і то найдальше до 8 днів по розписаню виборів, зголосити ся у начальника громади

по відпис лїсти виборчої та зложити завдаток, який не сміє бути більший як 60 сотиків. Хто зголосить ся по відпис лїсти, той мусить єї і взяти та заплатити.

Начальник громади обовязаний найдальше до 8 днїв по оголошеню про виложенє лїст, видати жаданий відпис лїсти (§ 27.).

VI. Реклямації.

Реклямації мають право вносити ті, що мають право голосувати в дотичній виборчій клясї.

Треба щоби виборці добре переглянули виборчі лїсти та вносили реклямації, *а)* коли не поміщено когось, хто в тій клясї після закону (гляди уступ III.) має право голосувати; *б)* коли поміщено таких людий, які або в тій клясї або взагалї не мають права голосованя (гляди уступ III.); *в)* коли поміщено в лїстї таких людий, які належать до иньшої народности (нациї) (§ 28.).

Реклямації вільно і треба вносити протягом 14 днїв від оголошеня, що вже лїсти виложено, до начальника громади на письмі або устно. Реклямації треба за кожду особу вносити окремо. До реклямації, коли се можливо треба долучити потрібні документи.

Реклямації на письмі вільні від стемпля.

Щоби кождий міг собі таку реклямацію написати, подаємо взір такої реклямації.

Аркуш паперу треба зложити поздовж у двоє і на верху поданя написати рубрум.

До
Сьвітлого Начальства
громади *(Неполоківції)*.

(Петро Скакун), господар в *(Неполоківцях)*, замешкалий під ч. дому *(48)*. вносить реклямацію з причини неуміщеня єго в лїсті виборчій з громадскої кляси.

В серединї поданя треба написати:

Сьвітле Начальство Громади!

В лїсті виборчій до Сойму з громадскої кляси не уміщено підписаного *(Петра Скакуна)* господара замешкалого під ч. дому *(48)*.

Підписаний має лїт *28*, родив ся в *(Неполоківцях)* і платить більше як *2 К* бо *3 К 20 с.* податку.

Доказ на се залучена книжка податкова.

На сій підставі реклямує підписаний своє право виборче в сій громадї і просить умістити єго в лїсті виборчій.

Підпис: *(Петро Скакун)*.

Взорець *Б.* На верху поданя (рубрум):

До

Світлого Начальства

громади

в

(Міговій).

(*Іван Перепилиця*), господар в *(Міговій)* ч. д. *(91)*, уміщений в лісті виборчій до сойму з загальної курії під ч. *(130)* вносить реклямацію против неправного поміщеня в тій лісті *(Юрія Масловского).*

(В середині поданя:)

Світле Начальство громади!

В виборчій лісті до сойму краєвого з загальної курії в громаді *(Мігова)* уміщений *(Юрій Масловский)*, господа в *(Міговій ч. д. 30.)* Юрій Масловский був перед двома роками засужений судово на шість місяців криміналу і через то стратив на пять літ право голосованя.

З тої причини вносить підписаний против уміщеня єго в лісті виборчій реклямацію і просить викрислити *(Юрія Масловского)* з лісти виборчої.

Підпис: *(Іван Перепилиця.)*

Кожду реклямацію внесену в приписанім часї, має начальник громади предложити до трох днів старостві.

Коли розходить ся о викрисленє когось з лїсти, то має ся єго завізвати, щоби до 24 годин у начальника громади або у старостві устно або писемно заявив, що має сказати на внесену реклямацію (§. 29.).

Реклямациї рішає староство а від єго рішеня можна внести до трох днїв рекурс до краєвого правительства. Проти рішеня правительства нема рекурсу (§§. 30—31.).

Так має ся річ з реклямаціями. Виборцї повинні добре припильнувати виборчі лїсти, повинні провірити, чи в лїстї всї управнені до голосованя поміщені або чи не поміщено таких, які в дотичній клясї виборчій не мають права голосованя. Не можна спускати ся на се, що один або два голоси не заважать. Кождий голос при виборах важний і може часом рішити вибір!

VII. Карти лєґітимацийні і карти до голосованя.

Наколи виборчі лїсти по порішеню реклямацій будуть справлені, має староство виготовити карти лєґітімацийні і карти до голосованя. В картах

леґітимацийних мають бути означені: курія і кляса виборча, число з лїсти виборчої, імя і назвиско виборця та місце, день і годину початку і кінця вибору.

Разом з картою леґітимацийною мають бути кождому виборцеви доручені і карти до голосованя. Карти до голосованя а так само і карти леґітимацийні мають бути заосмотрені підписом і печаткою старости. На иньшій карті як виставленій через староство голосувати не вільно.

Не треба забувати, що ті виборці, які мають право голосованя в громаоскій клясї дістануть по дві карти: одну для вибору посла в громадскій клясї а другу для вибору в загальній клясї.

Щоби комісія виборча могла розріжнити, в якій національній курії кождий виборець вибирає, то будуть для ріжних наций карти до голосованя в ріжних барвах. Рускі виборцї дістануть карти голубої краски, Німцї і Жиди білі, Румуни червонї а Поляки жовто-червоняві картки.

Карти леґітимацийні і карти до голосованя мають бути доручені виборцеви в єго помешканю; доручене може староство поручити начальникови громади.

Заразом має оголосити ся в громадї, щоби кождий, кому з якої-небудь причини не доручено карт, відобрав собі карту леґіти-

мацийну і карту до голосованя найдальше 24 годин перед днем вибору.

Як би хто загубив карту до голосованя або якби карта ушкодила ся, то єму мусить видати староство а в день вибору комісар виборчий нову карту до голосованя (§§. 32—35.).

VIII. Виворча комісія.

Вибори провадить виборча комісія в присутносни виборчого комісаря. Для кождої громади, а в більших громадах для кождождого місця вибору, буде одна виборча комісія, яка має провадити вибори з дотичної кляси.

Комісія виборча складаєсь з одинайцятох членів. До комісії входять начальник громади, пять членів вибраних радою громадскою (они не мусять бути радними але мусять мати право голосованя в тій клясі з якої будуть вибори) і пять членів, покликаних виборчим комісарем. З тих пятьох членів, яких покликує комісар, має бути оден Русин, оден Волох, оден Поляк а двох Німців (Жидів). Якби в якій громаді не було якої з тих націй, то покликуєсь натомість членів з тої народности, яка має більшість в громаді (§. 36.).

Виборча комісія вибирає з поміж себе провідника комісії а вибраний той хто дістане найбільше голосів (релятивна більшість). Як би була рівність голосів, то рішає льос (§. 38.).

IX. Виборчий комісар.

Виборчого комісаря назначує староство (в Чернівцях президент). Уряд виборчого комісаря є почестний і кождий мусить сей уряд приймити. Виборчий комісар має дбати про удержанє порядку при виборах а також про точне додержанє постанов виборчого закону. Він має дбати про се, щоби вступ до виборчого льокалю був вільний і щоби кождий виборець міг без перешкод віддати свою карту голосованя. Коли би хто з присутних перешкаджав у виборчім акті, то комісар має обовязок його упімнути а як би се не помогло, то має право опорожнити льокаль виборчий. Комісар має обовязок недопустити, щоби виборча комісія переступала свій круг діланя. Коли вибори вже розпочались, не вільно в льокали виборчім аґітувати або промовляти.

До помочи виборчій комісії має бути приділений писар, котрий має вести протокол виборчий та записувати до него все, що зайде при виборі (§. 36.).

X. Вступ до виборчого льокалю

мають лиш виборці, які можуть виказати ся леґітимацийною картою, на час виборчого акту.

XI. Вибір.

Вибір має розпочатись в означений день, в означеній годині і на означенім місци. Коли комісія вже вибрала з поміж себе провідника, тогди она відбирає від начальника громади виборчі лісти, приготовлений спис голосуючих і лісту голосів.

Коли би хто підніс заміт, що в лісті виборчій записані виборці, які по затвердженю лісти стратили право голосованя, то комісія рішає сейчас, чи допустити дотичних виборців до голосованя чи ні. Так само рішає комісія о важности відданого голосу, коли при голосованю піднесе хто заміт, що особа голосуюча, не є та сама, за котру вона себе видає і котру карта леґітимацийна вказує. Такі заміти рішає комісія зараз т. є. перед приступленєм до дальшого голосованя (§. 38—40.).

XII. Голосованє.

Голосує ся виключно картками ло голосованя. Иньші карти, як доручені через староство або комісаря виборчого а так само карти порожні — неважні.

Імя і назвиско посла може бути написане, друковане, вибите печаткою або наліплене на картці (§. 41.).

Найперше віддають картки члени комісії а відтак виборці в тім порядку, як являють ся в льокали виборчім. Кождий виборець має виказати ся картою леґітимацийною. Провідник комісії прочитує з карти леґітимацийної імя і назвиско виборця і число лісти, відбирає від виборця карту до голосованя, переконуєсь чи барва карти згоджуєсь з барвою призначеною для дотичної національної курії і вкладає неотворену карту до призначеної посудини (урни).

Виборець віддає картку до голосованя зложену так, щоби не було видно, що в ній написане а провідник комісії не сміє заглядати до карти (§. 42.).

При кождім голосуючім зазначує писар в лісті виборчій, що виборець голосував а оден з членів комісії записує імя і назвиско голосуючого в лісті голосуючих і на лісті контрольній. Се проваджене ліст на дві руки має на цїли точну контролю відданих голосів (§. 44.).

Перерване акту виборчого.

Вибори кінчать ся звичайно означеного дня. Як би зайшли перешкоди за для яких не можна розпочати акту виборчого або его докінчити, то виборча комісія може за згодою комісаря відложити акт виборчий до

слїдуючого дня. Коли вибір вже розпочав ся, то має комісія і комісар урну з відданими картками і виборчі акти опечатати.

Замкненє акту виборчого.

Скорше як в означеній годині не можна виборів кіньчити, хотьби і нїхто більше до голосованя не зголошував ся. Не можна виключати від виборів тих виборцїв, які єще перед означеною годиною закінченя виборів зявили ся в льокали виборчїм.

Як мине година закінченя виборів і всї присутні в льокали (коли льокаль за малий то перед льокалем) виборцї віддали свої картки, тогдї провідник комісії оголошує, що вибори закінчені. В льокали виборчім лишає ся лиш комісія, комісар і писар. Провідник комісії має картки в урнї помішати, подїлити їх після барви (ріжних наций) і почислити. Опісля отвирає оден член комісії одну картку за другою і передає єї провідникови, котрий єї голосно відчитує і показує другим членам комісії.

Двох членів комісії провадять — і то кождий з осібна — лїсти голосованя, в той спосіб, що записує в списї дотичної національної курії імена і назвиска кандидатів на посла відчитуваних з карток і значить число голосів порядковим числом.

Щоби се зрозуміти подаємо приклад:

В селї Лужанах віддано при виборах з загальної кляси 400 голосів. З тих 320

на голубих картках (руська курія) а 80 на білих картках (німецка, взглядно жидівска курія). В лїстї руській треба написати імя і назвиско кандидата відчитуваного з голубих карток та значити кождий голос, який на него впав порядковим числом 1, 2, 3, 4 і т. д. Так само записує ся в жидївскій лїстї голоси віддані на білих картках. Лїсти голосів проваджені на дві руки мусять годити ся (§. 46.).

Неважні є голоси і не числять ся зовсїм:

1. віддані на особи, що не мають права бути вибраними (гляди уступ III.);

2. ті при котрих додав виборець якінебудь примітки або застереженя;

3. коли не можна означити докладно особи на котру виборець хотїв голосувати, а на конець не важні і не числять ся зовсїм;

4. картки порожні.

Якби хто написав не одно але більше імен і назвиск, то числить лиш то, котре на першім місци.

Про важність відданого голосу рішає виборча комісія; проти рішеня комісії нема рекурсу (§. 48.).

Вислїд голосованя має провідник комісії зараз по обчисленю голосів оголосити, та пояснити що вислїд вибору з цїлого округа рішить ся в головнім місци вибору (§. 48.).

По списаню всїх голосів мають виборча комісія, комісар і писар підписати виборчий протокол, з якого має бути тільки

відписів, а властиво перекладів (кожда нація має право жадати протоколу в своїй мові; **Русини, жадайте руских протоколів!),** кілько в громаді було національних курій, а відтак лісти відданих голосів, лісти виборчі та лісти голосуючих.

Всї акти виборчі враз з відданими картками до голосованя належать опакувати і запечатати.

Якби котрий член комісії не хотїв підписати виборчого акту, то треба в протоколї записати причину, чому він відмовляє підпису (§. 51.).

Всї акти виборчі із всїх громад одного округа висилають ся до головного місця вибору, яке назначене для того округа (гляди відділ II.).

В головнім місци вибору зчислює призначений урядник староства всї голоси із всїх місць виборчих цїлого округа (§. 52.).

XIII. Хто є вибраний послом?

Вибраний послом є той, хто в цїлім виборчім окрузї дістав абсолютну більшість т. є. більше як половину всїх голосів (§. 49.).

Коли при першім голосованю не дістане нїхто абсолютної більшости, то наступає **вибір тїснїйший.**

При тїснїйшім виборі не голосують вже всї виборцї цїлого округа, тілько виборцї

тої національної курії, в якій при першім голосованю не вибрано посла. Якби приміром в заставнецкім повіті з громадскої кляси Русини вибрали з своєї курії посла а на жидівских кандидатів з того виборчого округа голоси були розстрілені, то Жиди мусять в тім окрузї вибирати в тїснїйшім голосованю.

При тїснїйшім виборі не можна вже голосувати на кого иньшого, лише на одного з тих двох кандидатів, які при першім голосованю дістали найбільше голосів. Голоси віддані на кого иньшого є не важні. При тїснїйшім виборі не потрібно абсолютної більшости голосів. Вибраний з двох є той, хто дістане більше голосів. При рівности голосів рішає льос.

Ті управнені виборцї, що при першім голосованю з якої-небудь причини не голосували, можуть голосувати при тїснїйшім виборі (§. 60.).

XIV. Посольский цертіфікат.

По скінченю вибору пересилає урядник в головнім місци вибору всї акти виборчі з цілого округа до президента краю. Президент має акти переглянути і видати вибраному послови цертіфікат. Посольский цертіфікат уповажняє до вступу в сойм. Президент може не видати цертіфікату, коли

вибрана особа після постанов закона не могла бути вибраною (гляди уступ III.). В такім разї має сойм остаточно рішити, чи вибір був важний, чи нї.

XV. Тимчасові списи виборцїв в національні лїсти.

Як вже горі було зазначено, буде після нового виборчого закону, кожда нація вибирати окремо своїх послів.

Тому і виборцї кождої нації мусять бути посписувані на окремих лїстах. Щоби ту роботу при перших виборах улекшити та щоби потому при реклямаціях виборчих не було надто великого навалу, має ся для кождої громади зладити заздалегідь спис виборцїв з означенєм їх національности.

Ідійстно такий спис виборцїв вже був виставлений в кождій громаді від 1-го до 14-го липня сего року. Був се обовязок наших свідомих людей припильнувати справу та жадати поправок, коли в списах була національність виборців подана невірно. Головну вагу мало се в мішаних повітах, де наші „сусїди" їздили на старім конику та вмавляли в людей, що они „Волохи" бо они „волоскої віри". О скілько се їм вдалось, се покаже ся небавом. Та не треба **сеї справи занедбувати, а треба** помилку — коли она де стала ся — **направити. Закон виразно постановляє** (§. 61.), що **сї**

лїсти були лиш тимчасові, щоби при першних виборах, які відбудуть ся пісда нового закону, мати улекшену роботу при заложеню **лїст виборчих. Як прийдуть вибори і будуть виложені лїсти виборчі** (Гляди уступ V.) **то можна всїх руських виборцїв реклямувати, хотьби їх і повписувано перед тим до лїсти иньшої нациї.**

Тому позір при реклямаціях!

Нехай не пропаде анї один руський виборець.

Дотеперішні тимчасові лїсти треба відписати, шоби при рекламованю в лїстах виборчих мати вже готовий спис всїх руських виборцїв в громадї.

Тимчасові списи виборців вернуть від староства до громади і будуть виложені в громадї через 8 днів. В тім часї треба їх відписувати.

Особливо виборцям в мішаних повітах треба тямити, що після закону (§. 61.), **тимчасові списи виборцїв не мають** для виборчих лїст ніякої **законної сили і не можуть бути причиною для відмовленя реклямації.**

XVI. Як треба приготовлятись до виборів?

Зараз по розписаню виборів треба, щоби наші свідомі люди вибрали собі виборчий комітет; до виборчого комітету треба вибрати чесних і свідомих людей. Сей комітет повинен подбати про се, щоби вибори в громадї випали користно. Передо-

всім має комітет зладити докладний спис всіх виборців в громаді. Коли в громаді будуть виложені виборчі лісти то треба порівнати виборчу лісту зі списом виборців і внести реклямацію коли-би кого в лісті пропущено або коли-би в лісті були списані особи які не мають права голосованя.

Комітет виборчий мусить дбати про се, щоби наших людей не баламутили вороги нашого народу, які певно не будуть дармувати і де тілько зможуть, будуть кирити в виборах. Обовязком комітету буде скликати збори виборців (про такі збори не треба повідомляти староство) виснити їм справу, та недопустити до сего, щоби по мандати посольскі сягали вороги народу, які перед виборами завсїгди дуже солодко приманюють ся. Против зрадників, які цураються ся свого народу, повинні всї руські виборці стати як оден муж!

Комітет має припильнувати, щоби громадска рада вибрала добрих і певних членів виборчої комісії. Коли вже будуть доручуватися леґітимацийні карти і карти до голосованя то комтет має провірити чи всї виборці одержали карти.

Можна заздалегіеь надїяти ся, що вороги народу будуть баламутити виборців та видурювати у них виборчі картки. Тому найлїпше буде, коли виборці поскладають карти леґітимацийнї і карти до голосованя

на руки виборчого комітету. Комітет виповнить за **згодою*)** виборця карту до голосованя; щоби виповнюванє карт не забирало богато часу та щоби не зайшли які помилки, то найліпше буде, коли комітет постараєсь о печатку з назвиском кандидата.

В день виборів повинні всї виборці зійтись в читальни або в иньшім відповіднім місци. Тут буде видавати комітет виборцям карти леґітимацийні і виповнені карти до голосовапя. Оден з комітетових або який певний, довірочний чоловік йде з виборцями (по двох або чотирох) до льокалю виборчого, аби на всякий випадок бути свідком, що всї виборці вкинули свої карти до урни.

В такий спосіб буде всяка кириня з боку ворогів неможлива а крім того комітет буде мати свою контролю над виборами.

Комітет мусить мати бачне око на се, щоби при виборах не діяли ся надужитя, та щоби всїх виборцїв допущено до виборів.

Зараз по оголошеню вислїду виборів треба зателеґрафувати до головного місця вибору про вислїд виборів, аби наші виборцї могли вже наперед обчислити голоси та знати результат вибору.

---

*) Самовільне виповнюванє карт без згоди виборця є переступство против закону о свободї виборів.

Коли самі виборці справу припильнують то перші нові вибори принесуть рускому народови на Буковинї певну побіду.

ДОДАТОК.

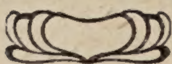
Закон про виборчий примус.

На послїднїй сесії ухвалив сойм закон, який постановляє, що виборець без важної причини не сміє відтягати ся від вибору. Сей закон буде здоровою „принукою“ (є такі люди, що без „принуки“ і їсти не хотять) для тих байдужних людий, що на всяку громадску справу лиш здвигають плечима, мовлячи: „Моя хата з краю, я нїчого не знаю“.

Свідомий чоловік повинен користати із всїх горожанских прав, які дає держава, бо з нашої байдужности користають лиш наші вороги.

Для свідомих народів не треба такого закону, який-би їх змушував користати з своїх прав, але декому з поміж нас сей закон придасть ся.

Закон про виборчий примус еще не дістав цїсарскої санкції і тому поки-що він не обовязує. Коли і сей закон дістане цісарску санкцію, то „Р. Рада“ видасть осібну книжочку про сей закон та про закон о свободї виборів.

ПОЛЇТИЧНЕ ТОВАРИСТВО

„Руска Рада“

дбає, аби рускому народови на Буковинї було чимраз лїпше, аби ми знали, які маємо права, а чого ще не стає нам до повного гаразду. „Руска Рада“ вказує нам також способи, як маємо боронити своїх прав і як нам треба здобувати чимраз лїпші права в громадї, в краю і в державі.

Аби добре боронити своїх прав і здобувати чимраз лїпші нові права, треба нам мати силу! Силу будемо мати, як весь наш нарід буде знати, які права вже маємо, а яких нам ще треба — і як увесь наш нарід згідно, в однім великім товаристві, стане домагати ся добрих прав для себе в громадї, в краю і в державі.

Таким великим товариством, у якім збирає ся руский нарід на Буковинї до боротьби і працї о лїпшу долю, о красші права, є наше полїтичне товариство

„Руска Рада“.

В сїм товаристві згуртувала ся вже тисячка сьвідомих наших хлїборобів і кілька сот душ з нашої інтелїґенциї, аби разом працювати полїтично для загального народного добра.

„Руска Рада“ видає два рази тижнево полїтичну, поучаючу часопись з образками, яка називаєть ся

„Народний Голос“

і яка коштує на рік тілько 4 корони. — „Руска Рада“ удержує

„Народну канцелярию“,

в якій секретар товариства даремно подає всякі поради в народних справах. — „Руска Рада“ видає поучаючі

книжки для народу

про політику, про всякі закони і про всї наші народні потреби, — „Руска Рада“ осьвідомлює і гуртує наш нарід на курсах для висшої народної осьвіти, на вічах і зборах, — „Руска Рада“ дбає, аби політика наша в громадах, в краю і в державі виходила на хосен хлїборобів і всего нашого народу і аби ся наша політика йшла не лиш з гори, від послів, але і з дому, від самого народу.

Кождий сьвідомий Русин хлїбороб і кождий Русин-інтелїґент, хто лиш хоче працювати для народу, повинен бути членом „Рускої Ради“.

Річна членьска вкладка у нас дуже мала; кождий член платить лиш 1 корону на рік.

Зголошуйтесь в члени „Рускої Ради“ особисто або писемно на ось яку адресу:

Народна канцелярия „Рускої Ради“ в Чернівцях,
улиця Паньска число 33.

Др. Ст. Смаль-Стоцкий, голова „Рускої Ради“.

Остап Луцкий, секретар „Р. Ради“.

